

Флагману з підготовки фахівців цукрової промисловості - 130 років

О.І. Сидорченко, кандидат технічних наук, доцент, Національний університет харчових технологій
Т.М. Захарченко, кандидат технічних наук, доцент, Національний університет харчових технологій

30 серпня 2014 року виповнюється сто тридцять років із часу заснування Національного університету харчових технологій, одного з найстаріших навчальних закладів нашої країни, що готує фахівців для всіх галузей харчової і переробної промисловості.

Історія Національного університету харчових технологій бере початок з другої половини XIX століття і тісно пов'язана з історією розвитку цукрової промисловості. На той час в Україні

О.О. Бобринський

виробляло-ся 84% від загальноросійського виробництва цукру, і якщо у 1830 році в Україні було лише 6 цукрових заводів, то у 1848 році їх налічувалося вже 192. Бурхливий розвиток галузі, основні потужності якої у пореформений час зосереджувалися в Україні, вимагав забезпечення її кваліфікованими робітничими та інженерними кадрами. З цього часу виникла потреба підготовки цукроварів, нестача яких затримувала розвиток бурякоцукрового виробництва, тому з 40-х років у вищих навчальних закладах на відділеннях фізико-математичних наук було введено викладання технології, яка стосувалася до фабрик і заводів – технології хімії. Студенти одержували підготовку, яка дозволяла їм працювати і на цукрових заводах.

Найбільше потерпали від нестачі висококваліфікованих кадрів підприємства цукрозаводчика, графа О.О. Бобринського, якого сучасники вважали засновником цукрової промисловості України і зусиллями родини якого Київ став цукровою столицею світу, а Російська імперія увійшла до найбільших виробників цукру. **У 1858 році** О.О. Бобринський при Смілянському цукрорафінадному заводі відкрив початкове училище з трирічним курсом і програмою навчання, що відповідала програми

церковно-приходської школи. Щорічно навчання в училищі завершували близько 30 осіб, при цьому бідні учні звільнялись від оплати.

Київське відділення Російського імператорського технічного товариства на своєму засіданні **15 лютого 1884 року** прийняло рішення про відкриття у м. Сміла технічних класів на базі училища графів Бобринських. Результатом цього рішення стало подання від 22 березня 1884 року до Попечителя Київського навчального округу щодо отримання дозволу на відкриття класів, до якого додавався проект статуту, підготовлений проф. М.А. Бунге. Після погодження з київським губернатором такий дозвіл був отриманий. Циркуляром № 3279 від **16 квітня 1884 року** Попечитель Київського навчального округу дозволяв відкриття у м. Сміла дворічних технічних класів. Почесним Попечителем цих класів став, за особистої згоди імператора Олександра III, граф Володимир Олексійович Бобринський, який значною мірою профінансував їх відкриття. Таким чином, був започаткований перший в історії Російської імперії технічний навчальний заклад для підготовки техніків-хіміків і майстрів цукрового виробництва.

З 1900 року по 1905 рік попечителем класів був О.О. Копилов, який згідно з відгукami сучасників, був талановитим експериментатором і педагогом, прихильником поглиблення теоретичної бази при підготовці кадрів для цукрової промисловості. У 1905 році О.О. Копилова змінює на посаді інженер-технолог В.К. Наторний. Саме під його керівни-

ПОДІЇ

цтвом, незважаючи на складну політичну ситуацію в країні – війни і революції, навесні **1917 року** смілянські класи рішенням Міністерства народної освіти отримали статус середнього хіміко-технічного училища з 4-х річним терміном навчання. Влітку 1917 року Російське технічне товариство констатувало: «Смелянские Технические Классы, вступающие в 34-ый год своего существования, являлись до сего времени не только в нашем крае, но и во всей России старейшим учебным заведением для подготовки служащих-специалистов сахарных заводов, но с развитием и повышением профессионального образования в стране вообще, и усовершенствованием сахарной промышленности, будут предъявляться к Техническим Классам большие требования, а таковыя удовлетворить представится возможным лишь, преобразовав их в среднее химико-техническое училище». За період з 1884 по лютий 1917 роки технічні класи підготували 440 кваліфікованих спеціалістів, серед яких були і керівники цукрових заводів, і видатні вчені. Так, випускником Смілянських технічних класів був І.А. Кухаренко, засновник теорії кристалізації цукру, майбутній завідувач кафедри цукристих речовин нашого університету.

У 1918 році новим завідувачем став випускник природничого факультету Петроградського університету О.С. Соколов, який продовжив розвиток Смілянського хіміко-технічного училища у складні часи політичних і економічних змін. З початком Нової економічної політики (1921 рік) училище було ре-

організоване у технікум харчової промисловості, а наступного року при ньому була відкрита професійна школа. Крім того, у технікумі **1922 року** відкрились ще два відділення – механічне та відділення буряківництва. Таким чином, 1922 рік можна вважати початком розгалуження навчального закладу, в результаті якого в Смілі сформувалося

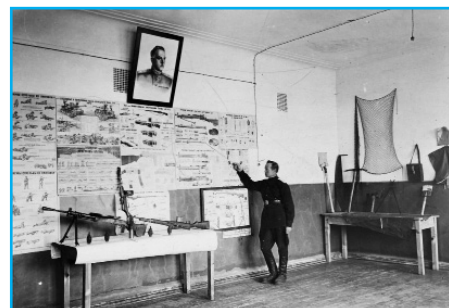

фактично два навчальних заклади: вища школа, яку являв собою Смілянський технікум харчової промисловості та заклад середньої спеціальної освіти – Смілянська профшкола. Статус навчальних закладів був різний. У звіті за літній триместр 1923 року технікум кваліфікувався як вищий навчальний заклад, який обслуговує весь СРСР і де готували за спеціальністю «цукроваріння». Стрімкий розвиток та організація ефективного навчання дозволило **у 1924 році** Смілянський технікум віднести до єдиного учбового закладу, що готував висококваліфікованих фахівців цукрового виробництва не тільки в межах України, а і для всього СРСР. Випускники Технікуму мали кваліфікацію інженерів-хіміків і інженерів-механіків, у той час, як Профшкола давала тільки середню технічну освіту. За ініціативою П.М. Кислинського Укрпрофосвіта прийняла рішення про утворення кафедри машинобудування (**1926 рік**), мотивуючи це тим, що «основи машинобудівництва і особливо будівництво апаратури цукроварень складають одну з головних дисциплін Технікуму».

Після масштабної реорганізації новим керівником закладу став доктор технічних наук, професор, заслужений діяч нау-

ки РРФСР В.Б. Фремель (1930-1931 роки). **У 1930 році** на базі Смілянського інституту цукрової промисловості, а також цукрової спеціальності Кам'янець-Подільського хімічного інституту і цукрового факультету Київського політехнічного інституту був створений Київський інститут цукрової промисловості (КІЦП). Інститут мав три факультети: цукровий (хімічний), механічний (устаткування цукроварень) та економічний. Наступними до складу інституту увійшли кафедри цукрового виробництва Харківського та Ленінградського технологічних інститутів і інститут одержав назву Київський інститут технології цукру (КІТЦ).

Наступним директором інституту став випускник інститу-

ту П.Ф. Неминуший (1932 рік). У структурі інституту був створений Музей цукрової промисловості, функціонували дослідні спиртовий та цукровий заводи. На зміну йому прийшов також випускник інституту Ф.К. Стефанський (1933-1937 роки). **У 1933 році** до складу КІТЦ увійшло багато нових інститутів, факультетів та кафедр хіміко-технологічного та харчового профілю: Київський кондитерський і ферментативний інститут, а також механічний факультет Воронізького хіміко-технологічного інституту харчової промисловості, факультет механізації сільського господарства Білоцерківського сільськогосподарського інституту та механічний факультет Полтавського інституту технології м'яса. КІТЦ був перейменований на Київський хіміко-технологічний інститут харчової промисловості (КХТІХП).

У 1935 році назва навчального закладу була змінена на Київський технологічний інститут харчової промисловості (КТІХП) ім. А.І. Мікояна, з якою впродовж 55 років він не лише здобув визнання і посів чільне місце у вищій школі колишнього Радянського Союзу, але і був знаний далеко за його межами. У 1937 році директором інституту був призначений М.А. Мікулін (1937-1938 роки). З 1938 року новим директором інституту став випускник КТІХП Я.Е. Кац (1938-1941 роки). Він пройшов шлях від декана механічного факультету до директора інституту. За цей час Київський технологічний інститут харчової промисловості став одним із провідних навчальних закладів країни. У 1938-1939 навчальному році його було занесено до Книги кращих вищих навчальних закладів республіки, а в лютому 1941 року визнано кращим навчальним закладом серед ВНЗ Наркомату харчової промисловості СРСР.

У листопаді 1943 року, од-

разу після звільнення Києва, КТІХП ім. А.І. Мікояна повернувся з евакуації і директором інституту був призначений проф. О.А. Каменєв. А у березні 1944 року директором КТІХП був при-

значений І.Г. Грицюк. Маючи чималий досвід організатора і науковця, новий керівник спрямував зусилля на відбудову навчального закладу. Після війни ущент зруйновану навчальну та виробничу базу КТІХП рішенням урядових органів було ухвалено відновити на новій території у самому центрі міста, між вулицями Володимирською, Тарасівською і Л. Толстого. Були асигновані чималі кошти на спорудження нового навчального корпусу, розрахованого на 2500 студентів, двох студентських гуртожитків, двох житлових будинків для професорсько-викладацького складу, споруд культмасового та господарського призначення.

Справу розбудови університету продовжив новий ректор – П.Д. Федоров, який обіймав цю посаду у 1947-1962 роках. Випускник Смілянського цукрового інституту, з 1935 року П.Д. Федоров працював викладачем КТІХП, був заступником декана механічного факультету, в 1941 році добровольцем пішов на фронт, кавалер багатьох бойових нагород. У 1960-х роках КТІХП міцно утримував позиції провідного вищого навчального закладу з підготовки кадрів харчовиків не лише в Україні, а й на теренах СРСР.

З 1970 по 1973 роки інститут очолював І.М. Федоткін,

доктор технічних наук, професор, академік Міжнародної академії комп'ютерних наук та систем, видатний вчений у галузі тепломасообмінних процесів, автор сотень наукових праць, десятків книг. На початку 70-х років у структурі КТІХП відповідно до Статуту функціонувало вісім факультетів: механічний, теплоенергетики і автоматизації харчових виробництв, технології цукристих виробництв, технології хлібопекарських виробництв, технології

бродильних виробництв, технології та обладнання виробництв м'ясної і молочної промисловості, інженерно-економічний та загально-технічний. Вони об'єднували 32 кафедри.

З 1974 по 2003 роки ректором КТІХП, а згодом УДУХТ (з 1993 року) і НУХТ (з 2002 року) був доктор технічних наук, професор, академік Української академії аграрних наук І.С. Гулий. З іменем цього видатного вченого, справжнього наставника викладачів і студентів пов'язана ціла епоха в житті навчального закладу. Маючи видатні людські якості, І.С. Гулий зумів у непростий перебудовний час, в роки становлення незалежної Української держави не тільки зберегти здобутки своїх попередників, але і згуртувати колектив для вирішення нових масштабних завдань. 1980 року КТІХП нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора за заслуги в підготовці кваліфікованих спеціалістів для народного господарства і розвиток науки. У 1993

ПОДІЇ

році КТІХП надано статус університету з назвою Український державний університет харчових технологій. А у **2002 році**, враховуючи загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності університету, його вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки, Указом Президента України від **19 березня** університетові був наданий статус національного. Відтоді він носить назву Національний університет харчових технологій.

З 2003 по 2010 роки НУХТ очолював доктор технічних наук, професор А.І. Українець. Після закінчення університету у 1979 році він працював у Проблемній науково-дослідній лабораторії, у 1993-2003 роках – проректором з наукової роботи і міжнародних зв'язків. У **2007 році**, у зв'язку з відкриттям нових спеціальностей, факультет технології цукристих речовин та функціональних харчових продуктів було реорганізовано у два: технологій оздоровчих продуктів та готельно-ресторанної справи й біотехнології та екології.

З вересня 2010 року університет очолює доктор хімічних наук, професор С.В. Іванов. З приходом нового ректора намітились і нові напрями у розвитку НУХТ. Так, у **листопаді 2010 року** Національний університет харчових технологій став співзасновником корпорації «Науковий парк Київського Національного університету ім. Т.Шевченка». У цьому ж році університет приєднався до Національної інноваційної мережі

трансферу технологій NTTN, завданнями якої є передача технологій між науковим і промисловим секторами економіки, а також пошук партнерів для здійснення кооперації в розробленні та впровадженні нових

наукомістких технологій. Тоді ж університет став членом Європейської Асоціації інтеграції харчових наук та інженерних знань у харчовій галузі (ISEKI-Food Assosiation). Суттєво посилена робота з поновлення та підписання договорів про співпрацю із зарубіжними вищими навчальними закладами харчового профілю. Нині діють 15 договорів про спільну науково-технічну діяльність із спорідненими ВНЗ, зокрема – Вищим інститутом харчової і смакової промисловості в Пловдиві (Болгарія), Словацьким політехнічним інститутом (Словакія), Ханойським політехнічним інститутом (В'єтнам), Комп'єнським технологічним університетом (Франція), Люблінською та Білостоцькою політехніками (Польща), Мюнхенським університетом та Потсдамським інститутом перероблення зерна (Німеччина), Могилівським технологічним інститутом (Білорусь), Кубанським державним університетом (Росія). Налагоджено зв'язки і окреслено напрями подальшої академічної співпраці з Пенсільванським університетом (США), Манчестерським університетом (Великобританія). **9 червня 2011 року** університет був прийнятий до Мережі університетів Чорноморського регіону. А у **вересні 2011 року** навчальний заклад приєднався до Великої Хартії Університетів.

Динамічний та стрімкий розвиток готельного і ресторанного господарства, обумовив віднесення даної індустрії до од-

нієї з важливих складових економіки України. Ці галузі розвиваються швидкими темпами і прагнуть досягти в найкоротші терміни світового рівня. Це і обумовило потребу в **2011 році** реорганізацію факультету технології оздоровчих продуктів та готельно-ресторанної справи у два: готельно-ресторанного та туристичного бізнесу і технології оздоровчих продуктів та харчової експертизи.

Сучасний НУХТ – потужний освітній та науковий центр. Педагогічний колектив університету налічує понад 550 викладачів. Серед них: 21 академік, понад 100 професорів та докторів наук, більше 400 кандидатів наук. До складу НУХТ крім базового навчального закладу у м. Києві входять 2 Інститути післядипломної освіти, 14 коледжів і технікумів, 9 заочних факультетів, розташованих у різних регіонах України.

Історія Національного університету харчових технологій багатогранна та значна і велику увагу в збереженні та популяризації історії університету приділили видатні вчені: ректор, професор С.В. Іванов та проректор з науково-педагогічної та виховної роботи А.О. Чагайда.

Досягнення університету – це результат самовідданої праці всіх поколінь його педагогів і науковців, а також керівників університету – від першого очільника технічних класів М.А. Бунге до нинішнього ректора, професора С.В. Іванова. Кожний студент і випускник університету усвідомлює свою велику причетність до загальної справи, до іміджу свого навчального закладу, його традицій та до розбудови незалежної України. Історія університету – це яскраве відображення економічного розвитку країни, її науково-технічного прогресу, суспільно-політичного та культурного життя.

Список використаних джерел

1. www.nuft.edu.ua Історичний нарис та хроніка подій.